

Αποκλειστικές οικονομικές ζώνες και κανόνια

Οι ΑΟΖ είναι το όπιο του λαού

Τα εθνικά δίκια είναι περίεργο πράγμα. Αρέσκονται να περιβάλλουν τον εαυτό τους με το πέπλο της Δικαιοσύνης, πασπαλίζουν με μεγαλοστομίες του είδους “εθνικά” και ξεκινούν να κατακτήσουν τον κόσμο. Σ’ αυτή τους την προσπάθεια βέβαια μοιραία πέφτουν πάνω σε άλλα “αδιαπραγμάτευτα εθνικά δίκια” και γαία πυρί μεικθίτω. Πάρτε για παράδειγμα τη συζήτηση για τις ΑΟΖ. Ποταμοί μελάνης, τρισδιάστατες αναπαραστάσεις πάνω σε χάρτες και ειδικοί αναλυτές έχουν αναλάβει να μετατρέψουν το “εθνικό δίκιο” που ακούει στο όνομα ΑΟΖ σε επιχείρημα προσιτό για εθνική χρήση στο μέσο καφενόβιο. Η συνταγή δουλεύει για καιρό και μήνα το μήνα παράγει “αλήθειες”. “Εθνικές αλήθειες”...

Ας ρίξουμε μια ματιά στο χάρτη υπ’ αριθμόν ένα. Είναι ο χάρτης που εμφανίζεται πρώτος πρώτος αν βάλει κανείς τη λέξη ΑΟΖ στο ψακτήρι του google. Πρόκειται για έναν εθνικά ορθό χάρτη που διακινείται καθ’ υπόδειξη του υπουργείου εξωτερικών. Απεικονίζει τους ευσεβείς πόθους του ελληνικού κράτους για τον έλεγχο της νοτιοανατολικής μεσογείου. Συνοδεύεται από εξίσου εφετιζίδικη λεζάντα που γράφει “τι ισχύει σήμερα”. Στη βάση αυτού του χάρτη (που σημειωτέον αντιπροσωπεύει την επίσημη ελληνική άποψη επί του θέματος) μπορεί κανείς να διακρίνει τις βασικές προκείμενες του γεωπολιτικού ανταγωνισμού στην περιοχή

Προκείμενη 1: η ελληνική ΑΟΖ δημιουργεί ένα θαλάσσιο συνεχές που εκτείνεται μέχρι του σημείου που ξεκινάει η κυπριακή ΑΟΖ.

Προκείμενη 2: για να υπολογίσουμε την ελληνική ΑΟΖ θεωρούμε ότι κάθε ελληνικό νησί διαθέτει δικαίωμα σε πλήρη ΑΟΖ

Προκείμενη 3: η Τουρκία θα πρέπει να περιοριστεί στο θαλάσσιο κομμάτι που απομένει αν εφαρμοστούν οι προκείμενες 1 και 2.

Μετουσιωμένες σε άποψη οι τρεις προκείμενες προσλαμβάνουν μορφή σαν και την παρακάτω:

[...] η απραξία των κυβερνήσεων της Ελλάδας τα τελευταία 30 χρόνια να μην ορίσουν ΑΟΖ και να κάνουν ταυτόχρονη οριοθέτηση με την Αίγυπτο και την Κύπρο αποτελεί μια τεράστια παράλειψη. Βέβαια, ακόμα και σήμερα δεν είναι καθόλου αργά να γίνει κάτι τέτοιο. Πρέπει να συμφωνήσουμε για μια τριεθνή οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα στην Ελλάδα, την Κύπρο και την Αίγυπτο, που θα δίνει πλήρη επήρεια στο Καστελόριζο και στη Στρογγύλη. Η Τουρκία, σίγουρα, θα μπορεί να ζητήσει παρέμβαση της Χάγης, κάτι που δικαιούται να κάνει, αλλά η θέση της θα είναι πιο αδύναμη εάν υπάρχει αυτή η τριεθνή οριοθέτηση που θα έχει και την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης’.

Όλα τακτοποιημένα λοιπόν: η νοτιοανατολική μεσόγειος είναι κομμάτι της ελληνικής ΑΟΖ, η Αίγυπτος είναι φίλη μας, τα νησιά μας έχουν πλήρη ΑΟΖ και είναι θέμα χρόνου αυτές οι εθνικές αλήθειες να επικυρωθούν από τα αρμόδια διεθνή δικαστήρια. Ωραία κι όμορφα. Μόνο που υπάρχει κι ένα ζητημάκι.

Ενώ οι αοζοθεωρίες ελληνικής κοπής προορίζονται για λαϊκή κατανάλωση, η πραγματικότητα των διακρατικών ανταγωνισμών είναι κάπως πιο περίπλοκη. Αντίθετα με τα λεγόμενα των ελλήνων, δεν

υπάρχει αυτή τη στιγμή κοινά αποδεκτός τρόπος για την οριοθέτηση των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών. Το Δίκαιο της Θάλασσας (κομμάτι του οποίου αποτελεί η ΑΟΖ) είναι ένα διεθνές κείμενο, που άλλα κράτη το έχουν υπογράψει και άλλα όχι! Και τα κράτη που το υπέγραψαν και τα κράτη που το αφόρισαν είχαν λόγους για την απόφασή τους’. Όστε και ο ακριβής καθορισμός της ΑΟΖ, αλλά και ο τρόπος επίλυσης των σχετικών διαφορών αποτελεί ένα πλέγμα νομικών εννοιών, “ειδικών” εξαιρέσεων, επίκλησης στη δικαιοσύνη και τελικά συσχετισμού δυνάμεων.

Το ελληνικό κράτος από τη μεριά του, όταν αναφέρεται στις ΑΟΖ, στοχεύει πολύ περισσότερο στο μπετονάρισμα της εθνικής ενότητας, στο χτίσιμο και στην ανάδειξη της νέας εθνοκοφροσύνης, παρά στη σχέση του με το Διεθνές Δίκαιο. Στο κέντρο της, η φιλολογία περί ελληνικής ΑΟΖ που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της νοτιοανατολικής μεσογείου συνιστά εξοικείωση και συμφιλίωση με τις πολεμικές - επεκτατικές βλέψεις του ελληνικού κράτους. Βοηθάει στη συσπείρωση του εθνικού κορμού και στη σκιαγράφηση του αντιπάλου. Απ’ αυτή την άποψη ο αοζολογία είναι μέρος της ιδεολογίας του ελληνικού φασισμού.

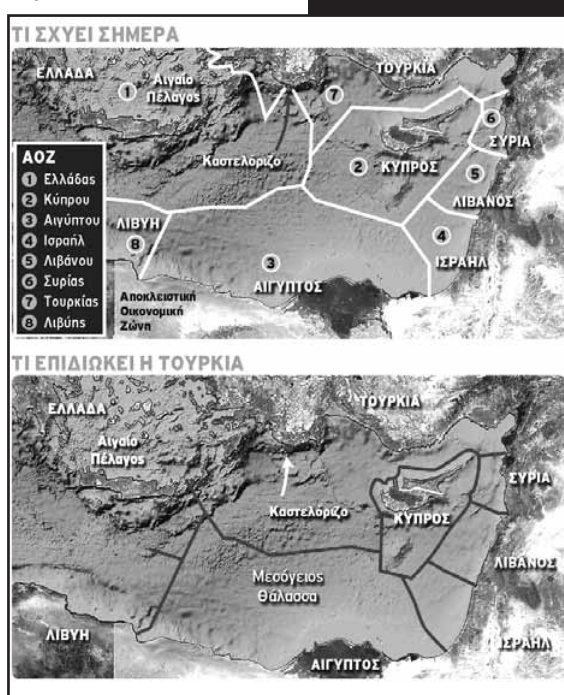
Μπαγκέτες, θύλακες και νησιά στη λάθος μεριά του χάρτη

Κατά τα άλλα βέβαια οι χάρτες με τα τεράστια συνεχή και το Καστελόριζο γιγαντωμένο κάτω απ’ τον μεγεθυντικό φακό του εθνικού συμφέροντος προκαλούν το γέλιο στα μη ελληνόψυχα think tank. Προτού οι έλληνες ανακαλύψουν τη μοναδικότητα του Καστελόριζου και εκστασιαστούν με τη χαρά της θαλάσσιας περικύκλωσης της Τουρκίας, άλλοι παλιότεροι παίκτες είχαν φάει τα μούτρα τους παταγωδώς.

Α) Απομεινάρια της πάλαι ποτέ αυτοκρατορίας τα νησάκια St Pierre και Miquelon (δες χάρτη 2) απέμειναν να θυμίζουν τις περιπέτειες του γαλλικού κράτους στην άλλη άκρη του Ατλαντικού. Βρίσκονται πολύ κοντά στις ανατολικές ακτές του Καναδά και αποτελούν έδαφος του γαλλικού κράτους, παρόλο που απέχουν χιλιάδες χιλιόμετρα απ’ αυτό. Το γαλλικό κράτος διεκδικούσε από τη δεκαετία του ’80 δικαίωμα σε πλήρη Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη - με άλλα λόγια διεκδικούσε 200 ναυτικά μίλια για την πάρτη του μέσα στη μύτη του Καναδά. Έστειλε μάλιστα και μια κανονιοφόρο να κάνει παρέα σε κάτι σκάφη που έκαναν έρευνες για το ξεκάρφωμα - εν ολίγοις χρησιμοποιούσε τα ίδια επιχειρήματα και τις ίδιες πρακτικές που χρησιμοποιεί και το ελληνικό κράτος στη διαμάχη του με το τουρκικό: ότι κάθε κατοικημένο νησί, ανεξαρτήτως μεγέθους και θέσης δικαιούται πλήρη ΑΟΖ, ότι έχουμε βρει ατέλειωτα πετρέλαια που θα τα εξορύξουμε τώρα αμέσως και όλοι οι άλλοι να πάνε να γαμηθούν. Το δικαστήριο που εξέτασε την διαμάχη αποφάσισε το 1992 ότι όχι! δε δικαιούται κάθε νησί πλήρη ΑΟΖ, κι ότι ένα τοσοδούλικο νησάκι δε μπορεί να στερεί από έναν ολόκληρο ηπειρωτικό όγκο το δικαίωμά του να εκμεταλλεύεται το ποσοστό που του αναλογεί επί των παρακείμενων υδάτων. Οπότε το Δικαστήριο χάρισε κάτι λίγα μίλια ανατολικά και δυτικά απ’ τα νησάκια, τους έδωσε και ένα μακρόστενο διάδρομο (που κονόμησε διεθνώς το παρατσούκλι μπαγκέτα) και τέρμα τα δίφραγκα. Σημειωτέον ότι η θαλάσσια ζώνη που αποδόθηκε στη γαλλική κυριαρχία συγκροτεί ένα θαλάσσιο θύλακα που βρίσκεται ολόκληρος εντός της

Χάρτης 1: Βελάκια

Στον πάνω χάρτη η εθνικά ορθή αντίληψη περί γεωπολιτικής. Η νοτιοανατολική Μεσόγειος είναι μια ελληνική λίμνη, η Τουρκία στραγγαλίζεται διά της θαλάσσιας περικύκλωσης, η Ελλάδα (επιτέλους) ενώνεται με την Κύπρο, η οποία ενώνεται με το Ισραήλ κι ο Θεός μαζί μας. Στον κάτω χάρτη η ανθελληνική αντίληψη περί γεωπολιτικής. Η Ελλάδα αρκεείται στο Αιγαίο, η (νότια) Κύπρος τρώει σκόνη, η τουρκική ζώνη συνορεύει με την Αίγυπτο. Στην καρδιά του πλακώματος στο χάρτη το Καστελόριζο...

πολύ εκτενέστερης канаδικής ΑΟΖ³.

Β) Τα νησιά της Μάγχης (channel islands), το Jersey και το Guernsey, ανήκουν στο αγγλικό κράτος και κατοικούνται από 168.000 κατοίκους (δες χάρτη 3). Βρίσκονται λίγο πάνω απ' τις βόρειες ακτές της Γαλλίας και λόγω της θέσης τους αποτέλεσαν σημείο τριβής στις αγγλογαλλικές σχέσεις. Όταν η Αγγλία διεκδίκησε υφαλοκρηπίδα για τα νησιά της Μάγχης (δηλαδή δικαιώματα στο βυθό της θάλασσας που περιβάλλει τα νησιά) το Δικαστήριο την αρνήθηκε θεωρώντας πιο σημαντικά τα κυριαρχικά δικαιώματα της Γαλλίας στην περιοχή. Τα επιχειρήματα που πρόβαλαν οι ανθέλληνες δικαστές τόνιζαν ότι τα νησιά της Μάγχης όχι μόνο "βρίσκονται στη λάθος πλευρά της γραμμής" που ισομοιράζει τα δικαιώματα επί της θάλασσας ανάμεσα στο αγγλικό και το γαλλικό κράτος, αλλά πολύ περισσότερο είναι "πλήρως αποκομμένα γεωγραφικά" από το κράτος στο οποίο ανήκουν⁴. Και κατά συνέπεια περιόρισαν το θαλάσσιο χώρο των νησιών της Μάγχης σε 12 ναυτικά μίλια, περικλεισμένα εντός της γαλλικής υφαλοκρηπίδας.

Γ) Το φιδονήσι (snake island) βρίσκεται στη Μαύρη Θάλασσα και ανήκει στο ουκρανικό κράτος (δες χάρτη 4). Κατοικείται από 100 κατοίκους και βλέπει τις ρουμανικές ακτές. Στην απόφασή του, που εκδόθηκε το 2009, το Διεθνές Δικαστήριο που έκρινε τη διαφορά Ρουμανίας - Ουκρανίας σχετικά με το κατά πόσο το Φιδονήσι δικαιούται ή όχι υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ υποστήριξε ότι υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες τα πολύ μικρά νησιά είναι δυνατόν να μη λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ ή ότι ακόμη κι αν ληφθούν υπόψη δε μπορούν να απολαμβάνουν πλήρη δικαιώματα υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ γιατί σε μια τέτοια περίπτωση δημιουργείται δυσαναλογία δικαιωμάτων που οδηγεί σε ένα άδικο αποτέλεσμα⁵.

Επιστρέψτε τώρα στο χάρτη 1, κοιτάξτε το μέγεθος του Καστελόριζου, λάβετε υπόψη τον πληθυσμό του (400 κάτοικοι), τσεκάρτε τις αποστάσεις από την τουρκική ακτογραμμή και από την ηπειρωτική Ελλάδα και αναλογιστείτε εκ νέου τις ελληνικές διεκδικήσεις στην περιοχή. Κι όσο το κάνετε να έχετε κατά νου τις σχετικές διεθνείς αποφάσεις: Νησιά θύλακες εντός μεγαλύτερων θαλάσσιων ζωνών, μικροί νησιωτικοί όγκοι που καμώνονται τους γίγαντες αλλά αποδεικνύονται νάνοι, αποκομμένα γεωγραφικά νησιά που δε δικαιούνται ΑΟΖ... Κρύος ιδρώτας θα πρεπε να λούζει τους Έλληνες. Τα νομικά τους επιχειρήματα μπάζουν από χίλιες μπάντες. Τα τεράστια θαλάσσια συνεχή είναι μόνο για να ψήνονται τα ακροδεξιά και ελαφρολαϊκά μπλογκ. Πακέτο λοιπόν; Όχι ακόμη...

Δεν υπάρχουν win win καταστάσεις - υπάρχει μόνο το δίκαιο των κανονιών

Αν μη τι άλλο το περίφημο Διεθνές Δίκαιο, στην αγιότητα του οποίου ορκίζεται κάθε Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών που σέβεται τον εαυτό του είναι η μία όψη του νομίσματος. Αυτή την όψη πρέπει να τη γνωρίζουμε, όχι από επιστημονικό ενδιαφέρον, αλλά ως κατανόηση των στόχων και του πεδίου εμβέλειας του ελληνικού ιμπεριαλισμού. Γιατί κατά τα άλλα, μόνο αφέλις θα πίστευε ότι το πεδίο επίλυσης των διακρατικών ανταγωνισμών μπορεί να είναι το Διεθνές Δίκαιο.

Τη στιγμή που μιλάμε, τα κρατικά επιτελεία του ελληνικού και του τουρκικού κράτους καταλαβαίνουν ότι η περιοχή τους έχει πάρει φωτιά. Ολόκληρη η βόρειος Αφρική πέρασε μια περίοδο εξέγερ-

σης που άφησε ανοικτές πληγές, ειδικά η Αίγυπτος εξακολουθεί να συγκλονίζεται από μαζικές συγκρούσεις, η Συρία είναι υπό διάλυση, το Ισραήλ ψάχνει τους φίλους του και ανανεώνει τους εχθρούς του, συμμαχίες δεκαετιών τραβάνε τα ζόρια τους και καινούριες είναι προ των πυλών. Πίσω απ' την κρυπτική γλώσσα της διπλωματίας και της "διεθνούς ανησυχίας" ο παλιός καλός ιμπεριαλισμός του ελληνικού κράτους αναδύεται ρωμαλέος: επέκταση των συμφερόντων "μας" και στραγγαλισμός των συμφερόντων του αντιπάλου, αναμονή και μέτρημα φίλων και εχθρών, γραβάτες και αρβύλες.

Από την άλλη αν πιστέψει κανείς τους ειδικούς, μπορεί και να νομίσει ότι ο ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός για την κυριαρχία στο νοτιοανατολικό Αιγαίο έχει κοπάσει ή καλύτερα ότι έχει μπει σε τροχιά επίλυσης με αμοιβαία οφέλη. Οι αρμόδιοι υπουργοί δε χάνουν ευκαιρία να μας κάνουν επίδειξη των νέων διεθνών τάσεων για κοινά επωφελείς καταστάσεις (win win situations), που τάχα θα αντικαταστήσουν τις παρωχημένες αντιλήψεις περί ολοκληρωτικής επικράτησης του ενός έναντι του άλλου (zero sum game)⁶. Οι διμερείς επαφές έχουν καταλήξει μια βαρετή ρουτίνα χωρίς αντικείμενο για τους υπαλλήλους των υπουργείων εξωτερικών και φτου κι απ' την αρχή. Για να πάρετε μια ιδέα του κολλήματος, σκεφτείτε ότι τα τελευταία δέκα χρόνια τα ελληνοτουρκικά επιτελεία έχουν συναντηθεί 54 φορές, αριθμός που σημαίνει ότι κάθε δύο μήνες οι Έλληνες και οι Τούρκοι διεθνολόγοι συναντιόντουσαν μόνο και μόνο για να συμφωνήσουν ότι διαφωνούν. Η τακτική του "απόλυτου παγώματος"⁷ μπορεί να δείχνει ότι ο ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός έχει μπει σε φάση ξεενερώματος. Αλλά δεν πρόκειται περί αυτού: οι ατελείωτοι γύροι συζητήσεων καταδεικνύουν μια συνετή στάση αναμονής από κάποιον που καταλαβαίνει ότι η μάχη του με τον αντίπαλο είναι κομμάτι μιας ευρύτερης μάχης: ότι το σε-ποιον-ανήκει-τι δε μπορεί να ανήκει στο πεδίο των τακτικών κινήσεων ενός υπουργού, ενός πρωθυπουργού ή ακόμη ακόμη και μιας κυβέρνησης, αλλά αντίθετα θα είναι μια στρατηγική απόφαση πιθανόν χωρίς γυρισμό: ότι κατά συνέπεια το τι θα γίνει στη νοτιοανατολική μεσόγειο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εσωτερική ηρεμία στην Αίγυπτο, από τις αποφάσεις που θα πάρει το Ισραήλ για τη σχέση του με το τουρκικό και το ελληνικό κράτος, από τη στρατιωτική και τη γεωπολιτική ισχύ του κάθε παίκτη ξεχωριστά και σε συνδυασμό με τους συμμάχους του. Ότι, τέλος, όταν οι καιροί το απαιτήσουν η αβροφροσύνη της διπλωματίας θα δώσει τη θέση της στη realpolitik των κανονιών.

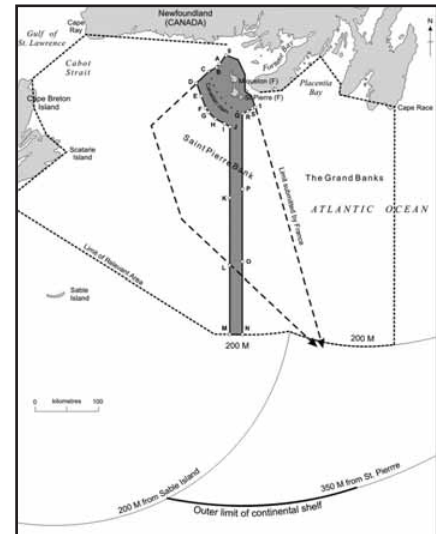
Σημειώσεις

1. Καθημερινή, 11-12-2011, Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, μύθοι και πραγματικότητα, Θ. Καρυώτης. Ο συγγραφέας ήταν μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στη διάσκεψη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας.
2. Δες περισσότερα επ' αυτού στο antifascscripta.net > προηγούμενα τεύχη > τεύχος 18 > mare nostrum και ελληνικός ιμπεριαλισμός.
3. Περισσότερα στο The Law of the Sea Convention, Eric Le Gresley, 1993. Δείτε επίσης στο δίκτυο The French Islands of St Pierre et Miquelon: A Case for the construction of a discontinuous juridical continental shelf?
4. Όλα αυτά στο The Regime of Islands in international Law, Hiran W. Jayewardene, Martinus Nihhoff Publishers, σελ. 361.
5. Τα στοιχεία προέρχονται από το International Court of Justice, Maritime Delimitation in the Black Sea.

6. Η σχετική επίδειξη από τον τούρκο υπουργό εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου στη συνέντευξή του στην Καθημερινή, στις 10-03-2013.

7. Ο όρος ανήκει στον πρώην υφυπουργό Εξωτερικών, Γ. Βαλνιάκ. Καθημερινή, 03-02-2013.

Χάρτης 2: Μπαγκέτες

Τα γαλλικά νησιά Ζήταγαν 200 ναυτικά μίλια ΑΟΖ. Πήραν κάτι λίγα μίλια ανατολικά και δυτικά, τσίμπισαν και μια μπαγκέτα στα νότια και πάπαλα.

Χάρτης 3: Τα νησιά της Μάγχης: Λάθος θέση mate

Τα αγγλικά νησιά Guernsey και Jersey. Ζήτησαν πλήρη υφαλοκρηπίδα. Εισέπραξαν "είστε γεωγραφικά αποκομμένοι" και άλλες βρισιές στα διπλωματικά.

Χάρτης 4: Σβήστε μας απ' το χάρτη σας!

Το ουκρανικό Φιδονήσι. Ζήτηγε προσοχή, του είπαν ότι είναι "σα να μην υπάρχει στο χάρτη". Βανδαλούη φάση.